

a Manresa, una exposició que em dona satisfaccions—, de família treballadora, assalariada, que esperava de mi altra cosa que la inseguretat de l'artista, però que ara n'està contenta. I després d'haver viatjat per diversos països, tot per Europa, i sales d'exposicions diverses (catalanes), als vint-i-dos anys, em poso a viure en la quietud de Tegurà, Camprodon amunt. Per unes circumstàncies personals, connecto amb Basilea i allà hi munto un taller. Vaig i vinc Tegurà-Basilea, sempre dibuixant i pintant, amplio la "meva" Europa i un any després d'haver-me iniciat en el gravat —era el 1972— obtinc una beca Joan March i vaig a París dos anys on apreng més gravat del mestre J. Friedlaender. El 1979, ara fa onze anys, deixo Tegurà i Basilea i me'n vinc a Sant Feliu; en l'entremig, hi ha més viatges i més coses i ara fa una mica més d'un any i mig com he dit, trobo això, la fàbrica prou gran per sentir-hi una certa llibertat, i prou petita, dins la grandària, com per poder-la "dominar", ampla i íntima alhora. Potser, amb el temps, m'hi faré una cambra, una cuina... Sí, és un acolliment segurament desitjat força temps.

Efectivament: la petitesa aguda de Marzo-Mart fa més gran la fàbrica i la grandària de les tres naus sobreposades fan, en el record tot just d'ahir, l'home, nan, un follet —hauré de parlar més endavant del rostre tan expressiu i viu del gravador— que juga a fer-se la seva casa en el bosc urbà.

Aquest interior que va ser fabril, dins una austeritat com benedictina de parets extenses, té uns tocs que alliberen la imaginació. Fustes de melis incorruptible de color torrat per l'òxid lentísim de tres quarts de segle fan de l'alt sostre-sota-teulada una teoria blanqui-fosca de ratlles estretes i gruixudes, llates, bigues i jàceres, que alçant el cap, recordarien el Vassarelli primer, els dels blancs i negres; a la façana, a cada costat del dintell de l'entrada, hi ha dues com fornícules petites, cobertes de trencadís de rajoles de colors, com un retallet dels bancs del Parc Güell, i als murs, part de façana i part de darrera, gelosies de rajols que deixaven passar l'aire que eixamora els taps rentats, disposats, els rajols, en triangles i quadrats, fan ara sedàs a la llum desvagada que entra i es rabeja, pausada, com una meditació, velazquenya... Foren aquestes unes alegries moderades, petits capricis de burgesos fabricants de taps de co-

mençament de segle, que sentiren també la inclinació, instintiva en casos, de marcar llurs propietats amb un cert lèxic constructiu que expressa una tímida cultura en les formes pròpies del fet taper.

—A més, això et permet d'estar, viure a Sant Feliu, un dels teus amors, crec.

—Sí, Sant Feliu m'agrada: és prou gran i prou petit alhora, com la fàbrica. Aquí, el conjunt urbà, el passeig, el port, Sant Pol, els boscos, són luxes pobres, gratuïts, aquells que són imprescindibles al viure. A més Sant Feliu té una tradició de comunicació cultural que hauria de recuperar i crec que pot recuperar-la.

Un pensa que, quan fos possible, el Municipi, l'Ajuntament, hauria de fer un acord amb Manel Marzo-Mart per utilització públic-privada de la fàbrica, ajudant-se recíprocament, la comunitat a l'artista i l'artista a la comunitat.

—Hi ha la bogeria dels dos mesos d'estiu, però la resta, Sant Feliu té estones molt bones, pots estar-hi sol i acompanyat alhora. Tinc la casa a la carretera de Girona i ara això, la fàbrica. S'està ben comunicat i, a més, la SARFA, que surt de davant de casa, em duu i em torna cada setmana ben còmodament a Barcelona, on tinc taller i alumnes. Sí, Sant Feliu està bé, molta gent ho diu.

Jo faig gravat, baix-relleu en medalles i escultura, és a dir, des de l'estampa plana a les tres dimensions. De les arts per visualitzar, o sigui la pintura, el dibuix, el gravat, el relleu i l'escultura —hi ha també la fotografia—, les que jo faig són les que hi entra més proporció d'ofici, en el sentit de manualitat, d'esforç, en simbiosi esforç de l'artista i matèria, que exigeix una "cultura dels materials".

Vaig d'una cosa a l'altra i tot m'agrada: sento l'alquímia dels materials i les eines en el burí, les resines, la planxa

